
PERSONÁLIE

ZABUDNUTÝ OSUD PORUČÍKA DUCHOVNEJ SLUŽBY MICHALA VYŠNÉHO

DANIEL ŠMIHULA

ŠMIHULA, D.: A lost story of military priest Lieutenant Michal Vyšný.

Vojenská história, 3, 13, 2009, pp. 125–140, Bratislava.

The author focuses on the personality of Michal Vyšný (1915 – 1980), who was a Slovak evangetic priest, a journalist, a Czecho-slovak lieutenant and a participant of Czechoslovak resistance movement in France and Great Britain during the WWII. Due to a flow of unfavourable circumstances he has almost been forgotten. Military History. West Europe. Resistance movement. WWII. Personalities.

Michal Vyšný (1915 – 1980) bol slovenským evanjelickým kňazom, novinárom, česko-slovenským dôstojníkom a účastníkom čs. zahraničného odboja vo Francúzsku a Veľkej Británii. Pre súhrn mnohých nepriaznivých okolností upadol takmer do zabudnutia.

RODINNÉ ZÁZEMIE

Michal Vyšný sa narodil 14. januára 1915 v dnes už zaniknutej liptovskej obci Sokolče, ktorá bola v roku 1975 zaplavená vodným dielom Liptovská Mara. Pochádzal z národne uvedomelej liptovskej evanjelickej a pôvodne zemianskej rodiny. Rodina Vyšných patrila tradične k liptovskej drobnej šľachte a inteligencii. Priezvisko Vyšný, Visnyi, Visny, Vissny sa pomerne často vyskytovalo v Nemeckej (dnes Partizánskej) Lupči, kde boli členovia tejto rodiny dokonca richtármi a notármi.

Z rodiny bol asi najznámejším osvietený vzdelanec František Vyšný (Wissnyi, Wischny, Wissnyey, Wissnyei, Vyssnyei), ktorý bol v osemdesiatych a deväťdesiatych rokoch 18. storočia riaditeľom pokrokovu zameranej školy v Liptovskom Hrádku. Spolu so svojou manželkou Barbarou Lehotskou si po latinsky dopisoval s viacerými slovenskými kultúrnymi činiteľmi tých čias (napr. s Michalom Institutorisom Mošovským). Bol drobným šľachticom, pričom nie je jasné, či titul zdedil po predkoch alebo bol nobilitovaný až za života. Mal miminimálne dve deti: Annu Máriu a syna Františka, ktorý študoval v Bratislave.

Anna Vyšná z Nemeckej (Partizánskej) Lupče v 19. storočí bola dokonca štúrovskou po-

etkou a dopisovala si aj s niektorými českými spisovateľmi. Za proslovenské postoje bol jej manžel – národne uvedomelý evanjelický kňaz dokonca väznený a ona sama bola rôznym spôsobom šikanovaná. Presný príbuzenský pomer Michala Vyšného k Františkovi Vyšnému a Anne Vyšnej sa nepodarilo zatiaľ vypátrať.

Prvým zdokumentovaným jednoznačne priamym predkom Michala Vyšného bol jeho praprastarý otec Adam Vyšný, jeho manželka Eva, rodená Sutoris (žili okolo roku 1800). Adam Vyšný žil na pomerne veľkej usadlosti v lokalite zvanej Zahorovisko medzi Svätým Krížom a Bodicami na strednom Liptove. Osada už dnes neexistuje, no ešte na konci 20. storočia tu bolo možné nájsť stopy osídlenia. Nie je jasné, či bol skutočným vlastníkom tejto usadlosti alebo len jej nájomcom, či správcom. Jeho syn Matej Vyšný (nar. 27.4.1804) mal za manželku Zuzanu, rodenú Tuturu. Tento manželský pár pokračoval v živote na usadlosti v Zahorovisku. Mali spolu 6 synov.

Podľa rodinnej tradície rodina podporovala štúrovské hnutie a usadlosť Zahorovisko bola za to v meruósmych rokoch vypálená maďarskými ozbrojenými formáciami a Matej Vyšný bol pri tom zabitý¹.

Rodina však bola podľa všetkého v polovici 19. storočia značne pauperizovaná. Možno to bol naozaj dôsledok vypálenia usadlosti Zahorovisko, perzekúcie za proslovenské postoje, nemožnosti sa uplatniť vo verejnej správe po rakúsko-maďarskom vyrovnaní, alebo jednoducho skutočnosti, že Matej Vyšný mal 6 synov, ktorým nedokázal všetkým zabezpečiť primerané vzdelanie a ani majetky. Synovia sa rozišli po liptovských dedinách (Lupča, Svätá Mara, Jamník, Biely Potok, Bešeňová, Porúbka), a jeden dokonca zakotvil v obci Szerence v dnešnom Maďarsku. Jeho vnuk sa údajne zastrelil pri ruskej rulete, čo len potvrdzuje aristokratický pôvod rodiny².

Jeden z jeho synov – dedo Michala Vyšného – Juraj Vyšný zvaný Zahočanovie (16. 5. 1842 – 15.10.1928) sa vyučil za debnára a usadil sa v spomenutých Sokolčiach, kde bol gazdom. Za manželku mal Máriu Čáni z Bodíc. Okolo roku 1870 si v Sokolčiach postavil murovaný dom (popisné číslo 3), ktorý bol hlavným „sídлом rodiny“, až do roku 1975. Bol pokojnej vyrovnanej povahy a bol známy tým, že sa vždy elegantne obliekal. Mal jedného syna a 3 dcéry. V roku 1875 obetavo poskytol vlastný pozemok na výstavbu prvej murovanej školy v dedine (vôbec prvá škola v obci bola postavená okolo roku 1750 a bola drevená – pozn. D. Š).

Jeho syn – Michal Vyšný starší (4. 10. 1884 – 18. 11. 1949) a budúci otec Michala Vyšného (1915 – 1980) bol roľníkom a strojníkom. Býval väčšinu života v Sokolčiach a pracoval okrem iného na správe ciest ako strojník parného valca³. V rokoch 1890 – 1896 navštevoval školu v Sokolčiach a potom sa vyučil za strojníka a zámočníka. 26. marca 1904 urobil skúšky na obsluhu parných strojov. Potom pracoval u firmy Hofherr a Schrantz (Viedeň a Budapešť), ktorá vyrábala mláčačky a parné stroje na ich pohon. Medzi rokmi 1910 – 1928 testoval stroje tejto firmy na rôznych majetkoch v Uhorsku i Československu. Počas prvej svetovej vojny slúžil pri vozatajstve a bol dlhodobo hospitalizovaný vo vojenskej nemocnici v Budapešti⁴. V roku 1929 sa zamestnal na okresnej cestnej správe v Ružomberku. Michal Vyšný starší bol v rokoch 1926 – 1931 starostom obce Sokolče. Bol nesmierne spoločensky aktívny: v obci založil Úverové družstvo, predsedal evanjelickej jednote a akčnému výboru počas SNP.

1 Informácia od príbuzných. Tento údaj sa však nepodarilo overiť.

2 Tamže.

3 Tamže.

4 Informácia od príbuzných.

Matka Michala Vyšného, Emília Vyšná, rodená Gouthová (18. 2. 1897 – 25. 1. 1981) patrila do známej liptovskej zemianskej evanjelickej rodiny Guothovcov. Podľa rodinnej tradície Guothovci pochádzali z Francúzska⁵ a po nich bola pomenovaná aj dedina Gôtovany. Otec Emílie Vyšnej Ondrej Guoth býval v Sokolčiach a mal tri deti (Emília, Jozef, Anna), avšak po požari sa s manželkou Evou, rodenou Mišovičovou a deťmi, odsťahoval do Budapešti, kde pôsobil ako drobný stavebný podnikateľ (tesárske práce). V podstate sa rodina pomadarčila – s výnimkou Emílie, ktorá sa vážne zamilovala do už spomenutého Michala Vyšného staršieho, ktorý v tom čase krátky čas pracoval, resp. sa učil za strojníka v Pešti⁶. Zobrali sa 29. januára 1914 a ako čerství mladomanželia sa vrátili do Sokolčí. Michal Vyšný bol ich najstarším synom – po ňom nasledovala Ružena (1917 – 2000, vydatá Šmihulová), Hana (1920, vydatá Dubayová) a Juraj (1921). Emília Vyšná mala na tie časy na dievča pomerne dobré vzdelanie (dievčenská meštianska stredná škola) a hovorila hlavne po maďarsky. Po slovensky vedela spočiatku málo. Cesty rodiny Guothovcov sa tragicky rozdelili, a to zrejme najviac na národnej otázke. Keď Michal Vyšný ako mladý gymnazista v roku 1930 navštívil svojich príbuzných v Budapešti, oni mu vyčítali „pročeské“ postoje a on im zrejme maďarónstvo⁷. Jeho teta Anna (sestra Emílie Vyšnej) zahynula v roku 1944 pri americkom bombardovaní⁸. Syn bratranca Emílie Vyšnej Juraja Guotha bol známy kanadský hokejista slovenského pôvodu Stan Mikita (nar.1940).

Rodinný pár Michala Vyšného staršieho a Emílie Vyšnej – Guothovej bol na slovenské vidiecke pomery mimoriadny. Napriek skromným pomerom⁹ všetky štyri deti šli študovať na gymnázium a tri dokonca absolvovali vysoké školy. Rodina sa preto zadĺžila a Michal vyšný starší urobil čosi, čo pre radového slovenského sedliaka bolo nepredstaviteľné – predal „grunt“, aby deti mohli získať vzdelanie. Napriek tomu, že Emília Guothová Vyšná ako „budapeštianska slečna“ si musela rýchlo osvojiť všetko potrebné na život na dedine a taktiež sa doučiť slovenčinu, jej súžitie s manželom bolo veľmi harmonické, a toto manželstvo možno považovať za veľmi úspešné, ba možno vzorové. Podľa pamätníkov sa vždy snažila byť „šik“ a jej oblečenie a účesy vždy držali krok s módou. Zánik obce Sokolče a nútené presťahovanie do Spišskej Novej Vsi ju nesmierne zronilo.

MLADÉ ROKY

Michal Vyšný ako chlapec, a aj neskôr v dospelosti, bol slabej telesnej konštitúcie a dosť často býval chorý. V rodine sa to pripisovalo tomu, že ako štvorročný prekonal „španielsku chrípku“¹⁰. Základnú školu navštevoval v Sokolčiach¹¹, a potom študoval na Hodžovom reálnom gymnáziu s maturitou v Liptovskom Mikuláši¹² (1926 – 1938). Povahovo bol skôr

5 Tamže.

6 Tamže.

7 Tamže.

8 Tamže.

9 Michal Vyšný (1915) je uvádzaný ako syn maloroľníka, resp. kovorolníka s výmerou pôdy 5 hektárov. Pozri: Krátky osobní spis Michala Vyšného (1841/16), Ministerstvo národní obrany, zal. 18. 7. 1951 (por. v zál. Hejgerlík).

10 Informácia od príbuzných.

11 JURKOVIČ, P.: Spomienka na Michala Vyšného. In: *Liptovské noviny*, 22. februára 2000, s. 181.

12 Evidenčný list Obvodní vojenský správy Praha Holešovice na Michala Vyšného, kmeňové číslo 15-125-352-37 (vedený od 24.1.1952 do 11.8.1965).

uzavretým tichým človekom – vyslovený „študijný typ“¹³. Jeho morálne postoje boli však pevné a málo ovplyvniteľné vonkajším tlakom. V Sokolčiach sa snažil aktivizovať miestnu mládež a jeho zásluhou bol založený športový klub.

V rokoch 1934 – 1938 absolvoval Československú štátnu teologickú fakultu evanjelickú v Bratislave¹⁴. Prečo išiel študovať práve teológiu, nie je úplne jasné¹⁵. Možno ako dedinský chlapec nemal dostatočný prehľad o všetkých intelektuálnych povolaniach. Podľa všetkého sa zdá, že skôr by sa mu hodilo povolanie novinára, historika či filozofa. Všetky predpísané štátne skúšky (prvú dňa 9.10.1936 a druhú 9.11. 1938) zložil s prospechom dobrým¹⁶.

V roku 1937 sa v živote mladého muža odohrala významná udalosť: dňa 14. apríla 1937 bol odvedený na doplňovacom veliteľstve v Liptovskom Mikuláši a 1. októbra zaradený do čs. brannej moci k 17. pešiemu pluku¹⁷. Počítalo sa s ním v rámci zdravotnej služby. Dostal však do roku 1940 dovolenku za účelom štúdia. Je zaujímavé, že jeho alternatívny, no načas to virtuálny vojenský život v evidencii záloh na Slovensku pokračoval aj v čase, keď už bol vo Francúzsku a vo Veľkej Británii.

Na jeseň 1938 nastúpil na doktorandské štúdium v Slobodnej protestantskej univerzite v Paríži¹⁸, kde dostal štipendium na dva semestre¹⁹. Podľa vlastného životopisu²⁰ odcestoval do Francúzska 1. decembra 1938. Podľa informácií príbuzných však do Francúzska odišiel v septembri alebo októbri 1938²¹. Hodnovernejší je skôr decembrový dátum, a to i vzhľadom na dátum ukončenia štúdia v Bratislave.

Nevieme, ako prežíval Michal Vyšný marcové udalosti v roku 1939 a začiatok druhej svetovej vojny v ďalekej cudzine. Môžeme predpokladať, že celý rok sa intenzívne zaoberal štúdiom a zdokonaľovaním sa vo francúzštine. Spoločensky, okrem akademickej pôdy sa zrejme pohyboval v okruhu osôb blízkych vtedajšiemu česko-slovenskému veľvyslancovi v Paríži Štefanovi Osuskému a v prostredí Československej evanjelickej misie vo Francúzsku (Mission Évangélique Tchécoslovaque en France), ktorá bola vedená fararmi B. Hrubým a A. Šimovcom pod patronáciou Francúzskej protestantskej federácie²². Pre česko-slovenskú evanjelickú komunitu sa bohoslužby konali v parížskom Temple des Billetes (na Rue des Archives č. 24).

SLUŽBA V ČS. ZAHRANIČNEJ ARMÁDE

Oficiálny nábor do československej zahraničnej armády sa začal 16. septembra 1939 na vyslanectve v Paríži a konzulátoch v Lille, Marseille a Bordeaux²³. Michal Vyšný bol odve-

13 Informácia od príbuzných.

14 Krátky osobný spis Michala Vyšného (1841/16), Ministerstvo národnej obrany, zal. 18.7.1951 (por. v zál. Hegerlík).

15 Informácia od príbuzných.

16 Životopis Michala Vyšného (pre potreby vojenskej správy, 18.7.1951).

17 Kmenový list Michala Vyšného (30-1937-352, branné číslo 15/33240/37) založený doplňovacím okresným veliteľstvom v Lipt. Sv. Mikuláši lč. 4.1937.

18 PEJS, Oldřich: Vojenští duchovní v čs. armáde ve Francii (1939-40). In: *Vojenská historie*. 2000, č. 1, s. 47 a JURKOVIČ, Paľo: Spomienka..., ref. 11.

19 Životopis Michala Vyšného (pre potreby vojenskej správy, 18.7.1951).

20 Tamže.

21 Informácia od príbuzných.

22 PEJS, Oldřich: Vojenští duchovní..., ref. 18, s. 42.

23 Tamže.

dený 25. septembra 1939²⁴. V čs. vojsku bol zaradený 19. októbra 1939 ako vojak do 3. pluku 10. rote²⁵.

Michal Vyšný vstúpil do čs. armády dobrovoľne. Možno tak usudzovať z toho, že do čs. vojenskej jednotky bol zaradený 19. októbra 1939. Mobilizácia čs. občanov vo Francúzsku na základe brannej povinnosti bola nariadená až 17. novembra 1939²⁶, pričom mobilizačné odvody prebehli až v čase 7. – 21. decembra 1939²⁷.

Úvahy o tom, že do čs. vojska vstúpil z hmotnej núdze²⁸, nie sú asi správne. Sám v životopise uvádzal, že prihlášku podal 29. apríla 1939 (a od toho momentu sa mu započítala aj účasť v zahraničnom odboji) – teda v čase, keď bol existenčne zabezpečený štátnym štipendiom. Pod slovom prihláška zrejme treba rozumieť, že sa dal k dispozícii čs. vyslanectvu v Paríži, ktoré v tom čase začalo robiť evidenciu bojaschopných česko-slovenských občanov pre prípadné vojenské účely.

Je záhadné, čo robil celé tri mesiace (a z čoho žil) po skončení druhého semestra v júni 1939²⁹.

Možno ako mnohí iní, bol podporovaný združeniami emigrantov a zo strany československej misie. Sú aj niektoré špekulatívne indicie, že krátky čas mohol slúžiť vo francúzskej Cudzineckej légii, pričom sa dokonca mohol dostať na niekoľko týždňov aj do severnej Afriky³⁰. Jeho príbuzní spomínali, že mal akési špecifické zvyklosti v zaobchádzaní s vodou, ktoré v strednej Európe vyvolávali pozornosť, a ktoré sa vysvetľovali výcvikom v severnej Afrike. Podľa ďalších indícií sa ako pešiak v roku 1939 zúčastnil priamo bojových akcií, čo sa nemohlo odohrať v rámci čs. vojska.³¹

Prvým strediskom čs. jednotiek bol tábor v Agde v južnom Francúzsku. Tábor bol nevyhovujúci a čs. vojakom trvalo dlho, kým ho upravili do znesiteľných podmienok. Predsa sa len podarilo sformovať jednu vyššiu jednotku – 1. čs. divíziu vo Francúzsku, od 29. novembra 1939 jej velil divízny gen. Rudolf Viest³². Duchovnú službu čs. vojska od konca roku 1939 priamo alebo nepriamo riadil plk. duchovnej služby vo výslužbe Rudolf Zháněl³³. Prvým evanjelickým duchovným pri čs. vojsku bol od 9. januára 1940 voj. Miroslav Mikolášek³⁴. Od 16. marca 1940 bol k nemu pridelený ako pomocník aj Michal Vyšný v hodnosti slobodníka.³⁵ Duchovné veci patrili do 1. organizačno-výcvikového oddelenia II. /všeobecne výcvikového/ odboru. V tejto funkcii nepôsobil dlho, pretože začiatkom mája bol priradený spolu s Václavom Špačkom k Československej vojenskej správe do Paríža na výpomoc k plk. Rudolfovi Zhánělovi³⁶ – prednostovi duchovnej služby. Podľa dochovaných prameňov

24 Životopis Michala Vyšného (pre potreby vojenskej správy, 18.7.1951).

25 Evidenčný list Obvodní vojenský správy Praha Holešovice na Michala Vyšného, kmeňové číslo 15-125-352-37 (vedený od 24. 1. 1952 do 11. 8. 1965).

26 KULKA, Erich: *Židé v československém vojsku na Západě*. Praha : Naše vojsko. 1992, s. 44.

27 PEJS, Oldřich: *Vojenští duchovní....*, ref. 18, s. 42.

28 JURKOVIČ, Paľo: *Spomienka....*, ref. 11.

29 V čs. vojsku bol zaradený 19.10. 1939 ako vojak k 3. pluku. 10. rote.

30 Informácia od príbuzných

31 Pomocný evidenční list Michala Vyšného (1951?)

32 PEJS, Oldřich: *Vojenští duchovní....*, ref. 18, s. 45.

33 Tamže, s. 42.

34 Tamže, s. 45.

35 Tamže, s. 46.

36 Tamže, s. 47.

sa Michal Vyšný od októbra 1939 do marca 1940 nachádzal vo vojenských táboroch v južnom Francúzsku a absolvoval poddôstojnícky kurz³⁷.

Čs. armáda vo Francúzsku nemala k dispozícii dostatok dôstojníkov duchovnej služby, a preto bola dôstojnícka hodnosť prepožičaná aj iným osobám. Stalo sa tak aj v prípade Michala Vyšného, ktorý bol 24. mája 1940 ustanovený za evanjelického duchovného a prideľený k Náhradnému telesu pre duchovnú službu pri veliteľstve 1. československej divízie³⁸. 5. júna 1940 bol menovaný za podporučíka duchovnej služby na čas trvania vojny so spätnou účinnosťou od 1. mája 1940³⁹.

Júnovej bojovej anabázy dvoch plukov 1.čs. divízie vo Francúzsku priamo v poli sa Michal Vyšný podľa všetkého nezúčastnil. Hoci v jeho povojnovom evidenčnom liste v kolónke *Účasť v boji* je uvedená poznámka, ktorá sa končí „...v r. 1939 ve Francii jako pěšák.“ – slovo predtým písané rukou sa môže čítať ako „nezúčastnil se“, ale aj ako „zúčastnil se“⁴⁰. Možno by to potvrdzovalo jeho krátke nijako inak nepotvrdené účinkovanie vo francúzskej armáde niekedy v priebehu roka 1939. Avšak ďalšia časť evidenčného listu venovaná účasťi na bojoch a službe v cudzej armáde nič také nespomína. Na druhej strane Michal Vyšný v roku 1952 mal dosť dôvodov prípadnú službu vo francúzskej armáde zatajiť. Zranený ani zajatý podľa osobného spisu nebol⁴¹. Pomocný evidenčný list asi z roku 1951 bojovú účasť v roku 1939 vo Francúzsku priamo potvrdzuje⁴² (okolnosti zostávajú záhadou), no samotný dokument nepôsobí dôveryhodne a obsahuje viacero nepresností.

V čase rozkladu francúzskeho odporu sa zúčastnil evakuácie Československej vojenskej správy z Paríža do Béziers. Francúzsko opustil na palube lode Mohamed Ali-el-Kebir, pričom lodnému evakuačnému transportu velil div. gen. R. Viest⁴³. Na anglickú pôdu vstúpil dňa 7. júla 1940⁴⁴. Tu treba poznamenať, že väčšina príslušníkov 1.čs. divízie slovenskej národnosti zostala dobrovoľne vo Francúzsku, pretože išlo prevažne o už dlhšie vo Francúzsku usadených robotníkov, ktorí tu mali aj rodiny.

Vo Veľkej Británii bolo okolo 4 700 čs. vojakov zhromaždených v improvizovanom tábore v zámočkom parku v Cholmondeley pri meste Chester (grófstvo Cheshire). Veliteľom tábora sa od 8. júla 1940 stal brig. generál Jaroslav Čihák. V tábore sa prvé evanjelické bohoslužby uskutočnili dňa 14. júla 1940. Michal Vyšný bol v tom čase ešte zaradený pri Čs. vojenskej správe, pričom bol podriadený plk. duch.sl. R. Zhánělovi⁴⁵. V dňoch 12. – 14. augusta 1940 bola divízia reorganizovaná na 1.čs. brigádu, čo viacej zodpovedalo jej po-

37 Životopis Michala Vyšného (pre potreby vojenskej správy, 18.7.1951).

38 Evidenčný list Obvodní vojenský správy Praha Holešovice na Michala Vyšného, kmeňové číslo 15-125-352-37 (vedený od 24.1.1952 do 11.8.1965).

39 PEJS, Oldřich: Vojenští duchovní..., ref. 18, s. 48 a Kmenový list Michala Vyšného (kmeňové číslo-125-352-37) založený Náhradným tělesom západní skupiny 8.3.1947 v Prahe (velitel NT ZS plk del. Alois Buršík, št.kpt. Dobrý), neskôr vedený Doplňovacím okresným velitelstvom Ružomberok (do 1.10.1951).

40 Evidenčný list Obvodní vojenský správy Praha Holešovice na Michala Vyšného, kmeňové číslo 15-125-352-37 (vedený od 24.1.1952 do 11.8.1965).

41 Krátky osobní spis Michala Vyšného (1841/16), Ministerstvo národní obrany, zal. 18.7.1951 (por. v zál. Hegerlík).

42 Pomocný evidenční list Michala Vyšného (1951?).

43 PEJS, Oldřich: Vojenští duchovní v čs.armáde ve Francii (1939-40). In: *Vojenská historie*, 2000, č. 1, s. 50.

44 Kmenový list Michal Vyšného (kmeňové číslo-125-352-37) založený Náhradným tělesom západní skupiny 8.3.1947 v Prahe (velitel NT ZS plk del. Alois Buršík, št.kpt. Dobrý), neskôr vedený Doplňovacím okresným velitelstvom Ružomberok (do 1.10.1951).

45 PEJS, Oldřich: Vojenští duchovní..., ref. 18.

četnému stavu. V brigáde boli len 4 systematizované miesta pre duchovných (2 katolícki, 1 evanjelický a jeden rabin) a všetci nadpočetní, vrátane Michala Vyšného, boli dňa 27. septembra 1940 zaradení do tzv. veliteľskej zálohy pri brigádnej ambulancii na miesta nesytematizované pre dôstojníkov⁴⁶. Veľkým problémom čs. vojska vo Veľkej Británii, ktorý sa vlastne do konca vojny nevyriešil, bol prebytok dôstojníkov, či skôr nedostatok mužstva. Zo 721 dôstojníkov vyše 400 nebolo možné zaradiť na zodpovedajúce systematizované miesta. Michal Vyšný sa však neskôr pri brigádnej zdravotnej ambulancii stal výchovným dôstojníkom spomenutej veliteľskej zálohy. Dňa 15. augusta 1941 mu bolo udelené miesto prepožičanej podporučíckej hodnosti hodnosť podporučíka duchovnej služby v zálohe⁴⁷. V máji 1942 bola brigáda presunutá na obranu pobrežia do Exeteru. Tam evanjelické bohoslužby nadobudli pravidelnejší charakter⁴⁸.

V roku 1942 sa život Michala Vyšného radikálne zmenil. V priebehu roka 1941 sa zoznámil s mladou Angličankou Grace Mary Royce (26. 5. 1917 – 1. 9. 2000), ktorá pracovala ako úradníčka na železnici v meste Boston a bola jediným dieťaťom usadenej anglickej rodiny v Peterborough. 22. septembra 1942 sa v Bostone zosobášili⁴⁹. Signifikantné je, že pokiaľ do 1. septembra 1941 smerovali dovolenkové cesty Michala Vyšného výlučne do Londýna (skvelého miesta zábavy pre mladého muža), odvtedy takmer výlučne do mesta Boston⁵⁰.

Koncom roka 1942 sa československé MNO po dohode s britským ministerstvom vojny (War Office) rozhodlo ponúknuť prebytočných dôstojníkov britskej armáde. Medzi záujemcami bol aj ppor. duch.sl. Michal Vyšný⁵¹. Avšak on sa už na príslušných skúškach neobjavil – na službu v britskej armáde rezignoval. Možno to bol dôsledok toho, že s platnosťou od 25. januára 1943 bol preradený od brigádnej ambulancie k Náhradnému telesu do evidenčnej skupiny pomocnej rotý⁵². A Náhradné teleso bolo od januára 1943 umiestnené v Peterborough – zhodou okolností v meste, kde bývali rodičia jeho manželky. Takže perspektívu dlhodobého uplatnenia sa v britskej armáde obetoval v prospech vynikajúceho sociálneho zázemia v mieste aktuálneho pôsobenia.

V dňoch 18. – 30. septembra 1943 sa spolu s J. Michalcom zúčastnil britského kurzu Royal Army Chaplain Departement v Tidworth (grófstvo Wiltshire)⁵³. Išlo o kurz pre vojenských kaplánov. Čo sa týka iného vojenského vzdelania, pramene v danej veci sú dosť skúpe (spomína sa len poddôstojnícky kurz vo Francúzsku), hoci je málo pravdepodobné, že by dostal hodnosť poručíka v zálohe bez predchádzajúceho vojenského školenia. Následne mu bola dňa 28. októbra 1943 udelená hodnosť poručík duchovných služieb v zálohe⁵⁴. V lete 1943 Michal Vyšný patrili medzi 8 vojenských duchovných Čs. samostatnej brigády a Náhradného telesa. Duchovnú službu vykonával aktívne počas roka 1943 a až do apríla 1944 pri zmie-

46 Kmenový list Michala Vyšného (kmeňové číslo-125-352-37) založený Náhradným telesom západní skupiny 8.3.1947 v Prahe (veliteľ NT ZS plk del. Alois Buršík, št.kpt. Dobrý), neskôr vedený Doplnovacím okresným veliteľstvom Ružomberok (do 1.10.1951).

47 PEJS, Oldřich: *Vojenští duchovní...*, ref. 18.

48 Tamže.

49 Krátky osobní spis Michala Vyšného (1841/16), Ministerstvo národní obrany, zal. 18.7.1951 (por. v zál. Hegerlík).

50 Válečná vložka kmenového listu Michala Vyšného (založená 5. 4. 1941).

51 PEJS, Oldřich: *Vojenští duchovní...*, ref. 18.

52 Tamže.

53 Tamže.

54 Evidenčný list Obvodní vojenský správy Praha Holešovice na Michala Vyšného, kmeňové číslo 15-125-352-37 (vedený od 24. 1. 1952 do 11. 8. 1965).

nenom Náhradnom telese⁵⁵. V priebehu nej podnikal pravidelné cesty aj do čs. vojenskej nemocnice v Hammersmith v Londýne a psychiatrickej liečebne v Talgarth vo Walese⁵⁶.

Dňa 7. marca 1944 mu bola udelená Československá pamätná medaila so štítkom F-VB⁵⁷.

Nadriadení však Michala Vyšného vnímali ako človeka bez primeraného vojenského vystupovania⁵⁸. Javil sa im ako človek pasívny, málo iniciatívny a málo energický. Z toho, čo je známe o osobnosti Michala Vyšného, je nutné pripustiť, že z čisto vojenského pohľadu mohli mať pravdu. Navyše, štvorročná fakticky mierová existencia čs. armády vo Veľkej Británii mohla mať na Michala Vyšného značne demotivačný účinok, a ten mohol stratiť záujem o vojenskú službu ako takú. Zrejme sa prioritou preňho stal rodinný život a rôzne vzdelávacie aktivity, ktorých Veľká Británia poskytovala v dostatočnej miere⁵⁹. Nedá sa ani vyhlásiť, že Michal Vyšný mohol byť do istej miery aj obeťou zápasu o „tabulkové miesta“ dôstojníkov.

23. apríla 1944 sa mu narodil v Bostone syn Paul⁶⁰. Dňa 1. mája 1944 Michal Vyšný bol zbavený povinnosti vykonávať aktívnu vojenskú službu, bol prepustený na trvalú dovolenku⁶¹ a od 5. mája 1944 pôsobil na československom londýnskom ministerstve sociálnej starostlivosti⁶² na repatriačnom oddelení⁶³. Od decembra 1944 bol preradený na ministerstvo poľnohospodárstva⁶⁴ a ďalej na ňom pôsobil aj po jeho premiestnení do ČSR. Stále však bol evidovaný ako záložník pri náhradnom telese Západnej skupiny. A to až do 27. júna 1946⁶⁵.

Vo Veľkej Británii sa uplatnil aj jeho novinársky talent. Pôsobil aj v čs. londýnskom rozhlasovom vysielaní a pod iným menom, dokonca aj ako hlásateľ⁶⁶. Pravdepodobne vo vysielaní označovanom ako Tajná odbojová vysielачka „Bradlo, hlas slovenského ľudu.“ Pracoval v ňom tiež aj jeho kolega z náhradného telesa, evanjelický duchovný z prostredia dolnozemských Slovákov Pavel Šulán. Obaja – Šulán aj Vyšný – krátko po sebe v roku 1944 prešli na ministerstvo sociálnej starostlivosti⁶⁷.

Podľa povojnových spomienok jeho príbuzných bol Michal Vyšný k pomerom v čs. ar-

55 PEJS, Oldřich: *Vojenští duchovní...*, ref. 18, s. 30.

56 Tamže, s. 33.

57 Krátky osobní spis Michala Vyšného (1841/16), Ministerstvo národní obrany, zal. 18.7.1951 (por. v zál. Hegerlík)

58 PEJS, Oldřich: *Vojenští duchovní...*, ref. 18, s. 35.

59 Informácie od príbuzných.

60 Kmenový list Michala Vyšného (kmeňové číslo-125-352-37) založený Náhradným tělesom západní skupiny 8.3.1947 v Prahe, (velitel NT ZS plk del. Alois Buršík, št.kpt. Dobrý), neskôr vedený Doplňovacím okresným veliteľstvom Ružomberok (do 1. 10. 1951).

61 Kmenový list Michala Vyšného (kmeňové číslo-125-352-37) založený Náhradným tělesom západní skupiny 8.3.1947 v Prahe, (velitel NT ZS plk del. Alois Buršík, št.kpt. Dobrý), neskôr vedený Doplňovacím okresným veliteľstvom Ružomberok (do 1. 10. 1951).

62 PEJS, Oldřich: *Vojenští duchovní...*, ref. 18 s. 35.

63 Evidenčný list Obvodní vojenský správy Praha Holešovice na Michala Vyšného, kmeňové číslo 15-125-352-37 (vedený od 24. 1. 1952 do 11. 8. 1965).

64 Tamže.

65 Kmenový list Michala Vyšného (kmeňové číslo-125-352-37) založený Náhradným tělesom západní skupiny 8.3.1947 v Prahe, (velitel NT ZS plk del. Alois Buršík, št.kpt. Dobrý), neskôr vedený Doplňovacím okresným veliteľstvom Ružomberok (do 1. 10. 1951).

66 JURKOVIČ, Paľo: *Spomienka...*, ref. 11.

67 PEJS, Oldřich: *Vojenští duchovní...*, ref. 18, s. 32.

máde pomerne kritický⁶⁸. V rozprávaniach sa dotýkal častého šikanovania a tiež vzájomného súperenia dôstojníkov o tabuľkové miesta. Negatívnym javom boli aj samovraždy vojakov, pričom ak išlo o vojaka katolíckeho vierovyznania, katolícki vojenský duchovní takýchto odmietali pochovávať. Musel sa toho ujať Michal Vyšný, hoci bol evanjelickým kňazom. Údajne sa dokonca osobne pri jednej vojenskej prehliadke stretol aj s Winstonom Churchillom – fotografia, na ktorej mali byť spolu zvečnení, sa však nedochovala.

POVOJNOVÉ OSUDY

Na jar 1945 sa s čs. exilovou vládou sa vrátil cez Rumunsko do vlasti.⁶⁹ Najprv s vládou delegáciou do Košíc, následne do Bratislavy a napokon v máji 1945 do Prahy. Jeho pracovným pôsobiskom v Prahe bolo ministerstvo poľnohospodárstva, a to vo funkcii riaditeľa tlačového odboru. Pristahovala sa za ním aj jeho anglická manželka, keďže zakrátko dostal byt po Nemcoch na Skuherského ulici č. 5⁷⁰. Keďže všetci Slováci v čs. armáde na Západe sa v podstate poznali a Michal Vyšný ako bývalý kňaz mal medzi nimi veľkú autoritu, navracajúci sa vojaci ho často navštevovali a radili sa s ním, ako sa zariadiť v povojnových pomeroch⁷¹. V tom čase sa mu začal zhoršovať zdravotný stav a trápili ho žalúdočné vredy⁷².

Po roku 1945 sa veľmi túžil vrátiť na univerzitu (do Paríža), pretože si plánoval urobiť doktorát na Sorbone⁷³. Nebolo mu to už, žiaľ, umožnené. Nedá sa zistiť, či mienil od duchovnej služby v evanjelickej cirkvi odísť alebo nie. Zrejme na pražskom ministerstve zotrval z praktických dôvodov perspektívneho zabezpečenia rodiny. Presťahovať sa na Slovensko na niektorú dedinskú faru rozhodne nebola príťažlivá vďaka pre jeho manželku. Tá uprednostňovala Prahu ako veľkomesto so všetkými vymoženosťami a s možnosťou kontaktov na pražské britské inštitúcie (veľvyslanectvo, britský inštitút). Nedá sa ani vylúčiť, že za vojnové roky Michal Vyšný prešiel istým vnútorným vývojom, a na to, aby vykonával povolanie kňaza, sa už jednoducho necítil.

Z hľadiska vojenskej evidencie bol 24. septembra 1946 preradený pod Okresné doplnovacie veliteľstvo Ružomberok s predpokladom zaradenia v prípade mobilizácie do služby vo vojenskej nemocnici č. 7, pričom mu z neznámych príčin bola hodnosť znížená na vojína⁷⁴. Hodnosť poručíka duchovnej služby v zálohe mu bola vrátená až 2. júna 1947⁷⁵. Dňa 5. septembra 1947 mu bol priznaný štatút účastníka národného boja za oslobodenie (§1 ods. 1, písm. a) zákona č. 255 Sb. zo dňa 19. 12. 1946) ako príslušníkovi čs. armády v zahraničí, a to za obdobie od 19. apríla 1939 do 5. mája 1945⁷⁶. Prečo práve od 19. apríla 1939,

68 Informácia od príbuzných.

69 JURKOVIČ, Paľo: Spomienka..., ref. 11.

70 Informácia od príbuzných.

71 Tamže.

72 Životopis Michala Vyšného (pre potreby vojenskej správy, 18. 7. 1951).

73 JURKOVIČ, Paľo: Spomienka..., ref. 11.

74 Kmenový list Michala Vyšného (kmeňové číslo-125-352-37) založený Náhradným telesom západní skupiny 8.3.1947 v Prahe, (veliteľ NT ZS plk del. Alois Buršík, št.kpt. Dobrý), neskôr vedený Doplnovacím okresným veliteľstvom Ružomberok (do 1. 10. 1951).

75 Kmenový list Michala Vyšného (kmeňové číslo-125-352-37) založený Náhradným telesom západní skupiny 8.3.1947 v Prahe (veliteľ NT ZS plk del. Alois Buršík, št.kpt. Dobrý), neskôr vedený Doplnovacím okresným veliteľstvom Ružomberok (do 1. 10. 1951).

76 Kmenový list Michala Vyšného (kmeňové číslo-125-352-37) založený Náhradným telesom západní skupiny

nie je jasné, možno len dedukovať, že si v tom čase na vyslanectve v Paríži podal prihlášku do čs. vojska.

Dňa 14. apríla 1947 sa manželom Vyšným narodila v Prahe dcéra Anna. Vyskytuje sa však v dokumentoch aj pod menom Anna-Marie s uvedením roku narodenia 1948⁷⁷. Až do roku 1950 mal zrejme oficiálne trvalý pobyt hlásený na Slovensku, lebo vojenské úrady ho začali ako záložného vojaka v Prahe evidovať až roku 1951⁷⁸. Vojenské cvičenia mu boli odpustené. Prvými vlnami po februárových čistkách prešiel bez ujmy. Protokol o previerke Obvodného akčného výboru Národného frontu Praha 7⁷⁹ mu vystavil viac-menej akceptovateľný posudok:

„Od roku 1945 až do dnešnej doby nebyl a není organisován v žádné politické straně, jest samotář, nevystupuje proti lidově demokratickému zřízení, politicky naprosto pasivní. Jako úředník pracuje svědomitě. Jeho manželka byla v r. 1948 v léte asi 4 měsíce v anglii a vrátila se.“

Avšak počas jednej z previerok na ministerstve poľnohospodárstva, keď mu oznámili, že je nadbytočný, v návale hnevu hodil kľúčmi a povedal, že on môže odísť⁸⁰. Zrejme mu spočítali jeho správanie počas jedného školenia, keď sa kriticky postavil voči komunistickej indoktrinácii⁸¹. Podľa záznamu išlo o 14-denné internátne politické školenie v Dochoch v máji 1949⁸². Od 30. júna 1950 už na ministerstve nepracoval⁸³. Oficiálne bol prepustený bez udania dôvodu. Daná skutočnosť mala dopad aj na jeho vojenskú dráhu, ak sa dá takto osud záložného vojaka nazvať. Pri previerkach dôstojníkov v zálohe v roku 1951 ho dňa 16. novembra 1951 vojenská previerková komisia⁸⁴ hodnotila nasledovne:

„Dělá dojem slovenského šovinisty a člověka nasáklého západnickou ideologií. Nelze mu důvěrovati.“

Zároveň bol podaný návrh na zbavenie dôstojníckej hodnosti. Podobné hodnotenie s návrhom na odobratie vojenskej hodnosti je aj obsahom Záznamu o kádrovom pohovore zo dňa 18. júla 1951⁸⁵:

„Není členem KSČ. Je velim roztrpčen svým propuštěním. Zdá se, že jeho poměr k režimu není kladný.“

8.3.1947 v Prahe, (veliteľ NT ZS plk del. Alois Buršík, št.kpt. Dobrý), neskôr vedený Doplňovacím okresným veliteľstvom Ružomberok (do 1. 10. 1951).

77 Krátky osobní spis Michala Vyšného (1841/16), Ministerstvo národní obrany, zal. 18. 7. 1951 (por. v zál. Hegerlík).

78 Tamže.

79 Protokol o prověření (14. 9.1949, vydal OAVNF, Praha 7).

80 Informácia od príbuzných.

81 Tamže.

82 Krátky osobní spis Michala Vyšného (1841/16), Ministerstvo národní obrany, zal. 18.7.1951 (por. v zál. Hegerlík).

83 Evidenčný list Obvodní vojenský správy Praha Holešovice na Michala Vyšného, kmeňové číslo 15-125-352-37 (vedený od 24. 1. 1952 do 11. 8. 1965).

84 Protokol o prověření (16. 11. 1951), Prověřovací komise zál. velit. sboru Ministerstva národní obrany.

85 Záznam o kádrovém pohovoru (s Michalom Vyšným), zo dňa 18.7.1951, vyhotovil: por. v zál. Hegerlík.

Tento prípad je treba znovu prešetriť po vyžádání jeho kádového materiálu u min.zdrav. príp. SB jeho bydlíšť.

Návrh: zbavení hodnosti.“

Takže typický osud „neprekádovaných elementov“, ako sa im vtedy zvyklo hovoriť. Skutočnosť, že bol obvinený práve zo slovenského šovinizmu vzbudzuje po viac ako polstoročí prekvapenie, o to viac, že Michala Vyšného možno totiž hodnotiť ako príklad multikultúrneho človeka ovládajúceho plynule viacero jazykov. Po tom, ako opustil štátne služby, vykonával v Prahe len podradnejšie zamestnania: v práčovni, ako „hlídač uhlí“ kdesi na v uholných skladoch Buzenči, ako skladník vo firme „Osvobozená domácnosť“ a pod.⁸⁶ Paradoxne mu bola ako neprekádovanému elementu z času na čas zakázaná aj funkcia skladníka⁸⁷. Istý čas dokonca pracoval v bani, čo bola veľká záťaž pre jeho slabú telesnú konštitúciu, no našťastie nie dlho.

Dňa 12. decembra 1951 alebo 1. októbra 1951⁸⁸ mu bola odobratá hodnosť poručíka a jeho „hodnosť vojenská je upravena na vojín“⁸⁹, hoci sa s ním počítalo ako s možným „administratívnym referentom“. Vo vojenských záznamoch sa zmenila aj jeho profesia: z pôvodného „úředník, duchovní“ na „dělník“⁹⁰. V realite komunistického Československa vlastne z triedneho hľadiska výrazne postúpil, ale nijako mu to nepomohlo a ani ho to zrejme netešilo. Pravdepodobne v roku 1951 sa zmenila aj jeho adresa na ulicu pplk. Sochora č. 5. Išlo však len o premenovanie ulice, nie o skutočné presťahovanie sa.

Michal Vyšný bol typickým introvertom a politicky sa nikdy neangažoval⁹¹, no mal jasné protikomunistické postoje a odmietol sa prispôbiť režimu po roku 1948⁹². Kombinácia faktorov – duchovný, príslušník západnej armády, antikomunista, Slovák, manželka Angličanka – ho v očiach vtedajších bezpečnostných orgánov predurčovala do pozície krajne nebezpečnej a podozrivej osoby. Je možné, že keby sa vrátil na Slovensko, tak sa mu podarí trochu lepšie „zamaskovať“ a následnej aj uplatniť, no v Prahe zostával najmä kvôli manželke. Možno s nádejou, že komunistická strana bude vládnuť dva – tri roky a potom to skončí a vrátia sa normálne pomery... Podľa iných údajov Prahu jednoducho opustiť nesmel⁹³. Rodina sa ako-tak držala nad vodou len vďaka materiálnej pomoci slovenského a anglického príbuzenstva.

Päťdesiate roky 20. storočia osobitne ťažko prežívala jeho manželka, ktorá stále trpela pocitom (oprávnené alebo neoprávnené), že celá rodina je stále sledovaná⁹⁴. Zostávala pri manželovi v Československu, pretože čs. úrady odmietali pustiť do Veľkej Británie jej de-

86 Informácia od príbuzných.

87 JURKOVIČ, Paľo: Spomienka..., ref. 11.

88 Údaje v evidencii sa líšia, ale pravdepodobnejší je prvý dátum.

89 Evidenčný list Obvodní vojenský správy Praha Holešovice na Michala Vyšného, kmeňové číslo 15-125-352-37 (vedený od 24.1.1952 do 11.8.1965) a Kmeňový list Michal Vyšného (kmeňové číslo-125-352-37) založený Náhradným tělesom západní skupiny 8.3.1947 v Prahe (velitel' NT ZS plk del. Alois Buršík, št.kpt. Dobrý), neskôr vedený Doplňovacím okresným velitel'stvom Ružomberok (do 1.10.1951).

90 Evidenčný list Obvodní vojenský správy Praha Holešovice na Michala Vyšného, kmeňové číslo 15-125-352-37 (vedený od 24.1.1952 do 11.8.1965).

91 Nikdy nebol členom žiadnej politickej strany. Evidenčný list Obvodní vojenský správy Praha Holešovice na Michala Vyšného, kmeňové číslo 15-125-352-37 (vedený od 24.1.1952 do 11.8.1965).

92 Informácia od príbuzných.

93 JURKOVIČ, Paľo: Spomienka..., ref. 11.

94 Informácia od príbuzných.

ti a manžela. Ona ako britská občianka sa vlastne mohla vrátiť hocikedy. Na druhej strane, keď talentovaný syn Paul skončil základnú školu, nemal pred sebou inú perspektívu ako banícke učilište. „Vybaviť“ pre neho prijatie na akúkoľvek perspektívnejšiu strednú školu sa nepodarilo ani príbuzným na Slovensku⁹⁵. To Mary Grace Vyšnú (ako sa dôsledne písala – teda aj s mäkkčonom a dĺžňom, a ktoré boli rukou dopísané aj na jej tlačenom úmrtnom oznámení⁹⁶) tak nesmierne rozhorčilo a aktivizovalo, že pomocou svojich britských príbuzných a prostredníctvom intervencie britských úradov (dokonca požiadali o pomoc kráľovnú Alžbetu II.)⁹⁷ sa jej podarilo spolu s deťmi v roku 1958 dostať do Veľkej Británie. Michal však naďalej zotrval v Prahe. No toto odlúčenie nevedlo k rozpadu manželstva, ako sa v podobných prípadoch často stávalo. Michal potom žil niekoľko rokov v Prahe sám, pričom mu zoberali byt a musel sa nasťahovať do jednej kutice v Hospodě u Sojků⁹⁸.

Legálne sa mu podarilo vysťahovať do Veľkej Británie až v roku 1962 alebo 1964 (údaje sa rôznia). Československo sa s ním rozlúčilo príznačne – až do Norimbergu ho vo vlaku sledovali a sprevádzali dvaja pracovníci štátnej bezpečnosti⁹⁹. Vojenské úrady ho evidovali ako osobu, ktorá opustila republiku od 11. augusta. 1965¹⁰⁰.

Prepúšťacie osvedčenie má však dátum až z 22. mája 1967, ako zjavná chyba je na ňom uvedené, že československou občiankou bola aj Mary Vyšná, rodená Royce¹⁰¹. Možno tak bolo uvedené účelovo, pretože majetok čs. občanov, ktorí opustili republiku, bol vyhlasovaný za opustený a prepadol štátu. Išlo pritom o kompletne vybavenie 4-izbového bytu. Po roku 1991 anglickí aj slovenskí príbuzní sa snažili dopátrať, čo sa stalo s uvedeným hnutelným majetkom¹⁰², avšak bolo im oznámené, že išlo len o pár starých vecí a kníh v hodnote 3 470 Kčs 90 halierov a lehota na vypátranie a návrat vecí už uplynula¹⁰³.

Vo Veľkej Británii pracoval Michal Vyšný najskôr ako železničný úradník a v roku 1968 sa zamestnal v slovenskej redakcii BBC, pričom mal na starosti agendu poľnohospodárstva. Ani o jeho pôsobení vo Veľkej Británii nie je zachovaných mnoho správ. Bol značne introvertným človekom a spoločensky sa orientoval hlavne na svoju rodinu a anglických príbuzných svojej manželky. Českí a slovenskí emigranti, ktorí ho poznali v sedemdesiatych rokoch, ho opisujú ako tichého dôstojného, no veľmi uzavretého „svätého muža“. Informácia o jeho kňazstve a vojenskej kariére bola pre mnohých prekvapením. Československé úrady mu však už nikdy nepovolili návštevu Československa, a to ani keď už mal britské občianstvo¹⁰⁴.

Zomrel ako 65-ročný 3. decembra 1980¹⁰⁵. Jeho matke Emílii Vyšnej to jeho súrodenci

95 Tamže.

96 Úmrtné oznámenie Mary Grace Vyšnej (2000).

97 Informácia od príbuzných.

98 Tamže.

99 Informácia od príbuzných.

100 Evidenčný list Obvodní vojenský správy Praha Holešovice na Michala Vyšného, kmeňové číslo 15-125-352-37 (vedený od 24. 1.1952 do 11. 8. 1965).

101 Propouštěcí osvědčení, Zn. Vnitř.6236/196 z 22.5.1967, vydal Obvodní Národní výbor v Praze 7, odbor pro vnitřní věci, podpis: Dr.Helena Smolíková, vedúca odboru.

102 Informácia od príbuzných.

103 List Obvodního úřadu Praha 7, Zn: EO 3 sne 96/91 zo dňa 12. 12. 1991, podpis: Jozef Hlavatý, vedúci ekonomického odboru.

104 JURKOVIČ, Paľo: Spomienka na Michala Vyšného. In: *Liptovské noviny*, 22. februára 2000.

105 Úmrtný list Michala Vyšného: Certified Copy of an Entry, Pursuant to to Births and Deaths Registration Act 1953. DEATH, Peterborough, County of Cambridgeshire, Entry No. 298, Date of registration Third December 1980, Registrar: Mary Helsby.

oznámili až po Vianociach¹⁰⁶... No správa o jeho smrti ju tak zasiahla, že urýchlila jej smrť v levočskej nemocnici. Za bezprostrednú príčinu smrti je označené v úmrtnom liste respiračné zlyhanie, ktoré bolo následkom septikémie (otravy krvi) a polymyositídy¹⁰⁷. Michal Vyšný je pochovaný v anglickom Petersborough¹⁰⁸ – v meste odkiaľ pochádzala rodina jeho manželky.

ZHODNOTENIE

Pôsobenie Michala Vyšného v čs. vojsku (a ani jeho život ako taký) však už nemôže byť plne rekonštruované, pretože jeho príbuzní na Slovensku z obavy pred prípadnými domovými prehliadkami väčšinu jeho listov, denníkových záznamov a fotografií „radšej spálili“¹⁰⁹. Je to škoda, pretože bol inteligentným a citlivým pozorovateľom. Rodný dom Michala Vyšného a jeho súrodencov sa po roku 1975 ocitol na dne priehrady Liptovská Mara, čo asi tiež prispelo k zničeniu a strate jeho písomného materiálu. Vieme, že bol veľmi vzdelaným a kultivovaným človekom ovládajúcim okrem slovenčiny aj češtinu, angličtinu francúzštinu a ruštinu. V niektorých zdrojoch je mu pripisovaný titul PhDr.¹¹⁰ – ide však zrejme o omyl – teda ak si nespravil doktorát po roku 1964 vo Veľkej Británii.

Je veľká škoda, že napriek mimoriadnemu talentu pre intelektuálnu a duchovnú činnosť nedostal šancu sa naplno uplatniť. Jeho prípadný akademický rast zastavila druhá svetová vojna. Do čs. armády vo Francúzsku vstúpil zrejme dobrovoľne a s istým nadšením. Avšak podľa všetkého vojenské prostredie mu nesvedčalo a necítil sa v ňom zrejme dobre. Po návrate do Československa musel najlepšie roky života stráviť v podradných zamestnaniach. Do Veľkej Británie sa mu podarilo dostať až ako päťdesiatnikovi, čo je pre emigranta obyčajne neskoro, aby mohol odštartovať nejakú výraznejšiu kariéru. Bol rád, že sa mohol uchýtiť aspoň v BBC. Osud mu to však aspoň sčasti vynahradiť na synovi Paulovi Vyšnom – profesorovi histórie na Aberdeenskej univerzite, dcére Anne (vydatej ako Parsons) – akademickej maliarke¹¹¹ a synovcoch, ktorí sa stali pomerne úspešnými novinármi, umelcami a intelektuálmi.

LITERATÚRA:

JURKOVIČ, Paľo: Spomienka na Michala Vyšného. In: *Liptovské noviny*, 22. februára 2000.

KULKA, Erich: *Židé v československém vojsku na Západě*. Praha : Naše vojsko, 1992.

106 Informácia od príbuzných.

107 Úmrtný list Michala Vyšného: Certified Copy of an Entry, Pursuant to to Births and Deaths Registration Act 1953. DEATH, Peterborough, County of Cambridgeshire, Entry No. 298, Date of registration Third December 1980, Registrar: Mary Helsby. Polymyositída je zápalové ochorenie svalov zrejme autoimúnného pôvodu vedúce k strate objemu svalov a aj ich sily.

108 JURKOVIČ, Paľo: Spomienka na Michala Vyšného. In: *Liptovské noviny*, 22. februára 2000, s. 181.

109 Informácia od príbuzných.

110 http://sk.wikipedia.org/wiki/Michal_Vy%C5%A1n%C3%BD

111 JURKOVIČ, Paľo: Spomienka na Michala Vyšného. In: *Liptovské noviny*, 22. februára 2000, s. 181.

- PEJS, Oldřich: Vojenští duchovní v čs.armáde ve Francii (1939-40). In: *Vojenská história*, 2000, č. 1, s. 41-52.
- PEJS, Oldřich: Vojenští duchovní v čs.armáde ve Velké Británii (1940-43), In: *Vojenská história*, 2003, č. 3; www.volny.cz/ipro/stripky/clanky/duchvb.htm
- PEJS, Oldřich: Vojenští duchovní v čs. samostatné obrněné brigádě ve Velké Británii (1940-43). In: *Vojenská história*, 2005, č. 4, s. 30-43.

DOKUMENTY:

- Evidenčný list Obvodní vojenský správy Praha Holešovice na Michala Vyšného, kmeňové číslo 15-125-352-37 (vedený od 24. 1.1952 do 11. 8. 1965).
- Propouštěcí osvědčení, Zn. Vnitř.6236/196 z 22.5.1967, vydal Obvodní Národní výbor v Praze 7, odbor pro vnitřní věci, podpis: Dr.Helena Smolíková, vedúca odboru.
- Kmenový list Michala Vyšného (30-1937-352, branné číslo 15/33240/37) založený doplňovacím okresným veliteľstvom v Lipt. Sv.Mikuláši 1č.4.1937.
- Kmenový list Michal Vyšného (kmeňové číslo-125-352-37) založený Náhradným tělesom západní skupiny 8.3.1947 v Prahe, (velitel NT ZS plk del. Alois Buršík, št.kpt. Dobrý), neskôr vedený Doplňovacím okresným veliteľstvom Ružomberok (do 1. 10. 1951).
- Krátký osobní spis Michala Vyšného (1841/16), Ministerstvo národní obrany, zal. 18. 7. 1951 (por. v zál. Hegerlík).
- List Obvodního úřadu Praha 7, Zn: EO 3 sne 96/91 zo dňa 12. 12.1991, podpis: Jozef Hlavatý, vedúci ekonomického odboru.
- Pomocný evidenční list Michala Vyšného (1951?).
- Protokol o prověření (14. 9. 1949, vydal OAVNE, Praha 7).
- Protokol o prověření (16. 11. 1951), Prověřovací komise zál. velit. sboru Ministerstva národní obrany
- Válečná vložka kmenového listu Michala Vyšného (založená 5. 4. 1941).
- Úmrtné oznámenie Grace Mary Vyšnej (2000).
- Úmrtný list Michal Vyšného: Certified Copy of an Entry, Pursuant to to Births and Deaths Registration Act 1953. DEATH, Peterborough, County of Cambridgeshire, Entry No. 298, Date of registration Third December 1980, Registrar: Mary Helsby
- Záznam o kádrovém pohovoru (s Michalom Vyšným), zo dňa 18. 7. 1951, vyhotovil: por. v zál. Hegerlík.
- Životopis Michala Vyšného (pre potreby vojenskej správy, 18. 7. 1951).

*Michal Vyšný ako vojenský duchovný
(1943–1944?)*

ŘEDITELSTVÍ PERSONÁLNÍ PODPORY

ROZKAZ

MINISTRA NÁRODNÍ OBRANY
(ve věcech kádrových)

číslo 1272/51

O d n í m á m

vojenskou hodnost podle ustanovení § 3 zák. č. 59/1949 Sb. ze dne 22. února 1949

dnem 1. října 1951

I. V I. vojenském okruhu:

1. Městské vojenské velitelství P r a h a;

17. por. duch. v zál. Vyšný Michal

nar. 14.1.1915

Všichni ObVV. – Praha – Holešovice.

Důvody: Prověšovacím řízením bylo shledáno, že pro svůj postoj a jednání neskýtají záruku býti spolehlivými a zcela oddanými lidově demokratickému zřízení.

Prekládám je podle ustanovení § 4, odst. 1/1 zák. č. 59/1949 Sb. do počtu mužstva jako vojiny v záloze.

Změnu proveďte ve všech jejích kmenových a osobních dokladech a předjeďte je do evidence mužstva k 1. oddělu příslušného OVV. (Obv.VV, MVV.) podle místa bydliště.

Praha, 27. prosince 1951

Ministr národní obrany
armádní generál

JUDr. Alexej Č E P I Č K A , v. r.

Za správnost opisu:
o. z. Jana Pecenová 17.7.2009

Kópia rozkazu ministra národnej obrany, armádneho generála JUDr. Alexeja Čepičku o odňatí vojenskej hodnosti ku dňu 1. októbra 1951. VHÚ-VHA Praha

VOJENSKÁ HISTÓRIA

Svadobná fotografia Michala Vyšného a Grace Mary Royceovej (1942)